

CSÖNDES LEVÉL

a napról, a virágsziromról és a porszemekről...

Jótekonycélu

ÁLLAMSORSJEGYEK

még kaphatók

PETŐ ERNŐ

BANKHÁZBAN

Széchenyi-ter 2a.

Huzás: Junius hó 5-én

A Ferenc József-tudomány-
egyetem évkönyve

(A Délmagyarország munkatársától) Most jelent meg a szegedi egyetem évkönyve érdekes és gazdag tartalommal az 1938–39-es tanév eseményeiről, adatairól, változásairól. Az évkönyv izléses kiállításban, célszerű, világos összeállításban ad képet az egyetem életéről. Szokás szerint a bevezető tanulmány az egyetem múltjáról és jelenéről szól, ez alkalommal azonban — bizonyára a korlátozott terjedelm miatt — csak utalás történik a korábban megjelent tanulmányokra és összefoglalásokra. Részletes adatok szerepelnek a főigyeleti hatóság, a minisztérium illetékes tényezőiről. Megtudjuk, hogy egyetemet Berecz János dr. halála után az elmúlt év márciusától Szent-Györgyi Albert képviseli a felsőházban. Részletes statisztika sorolja föl az egyetem tiszteletbeli doktorait; a jogi karnak 14 diszdzektora van, az államtudományi karnak 15, az orvostudományi kar az elmúlt évben összesen öt diszdzektort tartott számon, ezt a számot növeli az idén Hóman Bálint kultuszminiszter orvostudományi tiszteletbeli doktorsága. A legtöbb diszdzektort a bölcsészeti kar avatta, számszerűen 42-öt, míg a matematikai és természettudományi karnak 28 diszdzektora volt, az utolsó ebben a fősorolásban Szent-Györgyi Albert, akit a Nobel-díj után 1938 márciusban avattak diszdzektorrá.

Érdekes adatok beszélnek az egyetem múltjáról a rektorok és dékánok fősorolásában, számos országos és nemzetközi név hirdeti a Ferenc József-tudományegyetem rangját és tudományos munkásságát. Azok a fejezetek, amelyek az egyes karok adatairól szólnak, fájdalmasan tükrözik vissza azt a helyzetet, amelybe bele kellett törődni; ma is számos tanszak áll betöltetlenül. A jogi kar adatai között már a kiérdemesült tanárok között szerepel Polner Ödön, Iványi Béla és Menyháth Gáspár neve; a karnak összesen kilenc nyilvános rendes tanára volt az elmúlt évben és egy rendkívüli nyilvános tanára. Sajnos, ma már egy professzor sem szerepel a névsorban azok közül, akik még Kolozsvárt lettek nyilvános rendes tanárok. Az orvostudományi kar tíz nyilvános rendes tanárral rendelkezik, azonkívül öt nyilvános rendkívüli tanárral. Ennél a karnál találjuk a legtöbb magántanárt: 41-et. A bölcsészeti kar nyilvános rendes tanárainak száma 14 volt, a matematikai és bölcsészeti karé 9. Érdekes adatokat találunk az egyetem hallgatóinak névsorából kitűnik, hogy az elmúlt tanévben a jogi karnak 799 rendes hallgatója volt és 29 rendkívüli hallgatója, az orvoskarnak ezzel szemben csak 255, illetve 3, valamint 37 gyógyszerészhallgató, a bölcsészeti karnak csak 104, illetve 2. Az Apponyi-kollégiumi tanárjelölték száma 23, a polgáriiskolai tanárjelöltéké 340 volt, a matematikai kar hallgatóinak száma 121, illetve 2, gyógyszerészhallgatók ezen a karon: 20, Apponyi-kollégiumi tanárjelölték 10, polgáriiskolai tanárjelölt-hallgatók száma ezen a karon 143; a Felvidék visszaátvitelét követően rendezett pótfélévrő beiratkozott 87 joghallgató, 21 orvoshallgató, három gyógyszerész, 14 bölcsész, 4 tanárjelölt, a matematikai karon 9 hallgató. Az évkönyv végül közli az egyetem tanterveinek és tisztviselőinek névjegyzékét.

Kereménnyel v. Torjai Ferenc vendégdíjének

árnyas kerthei viségében junius hó elsejétől minden este remplényi Sztanykovszky Tibor jazz és cigányzenekara muzsikál. Brüsszeli körut és Csuka utca sarok. 307

Óreg barátom, azt írod, hogy ott, ahova utaztál, másodszer szakadt rátok a tél. A szürke ég alatt különös felhők gomolyognak, nem tudni honnan jönnek, merre visz az utjuk: valami céltalan, uttalan rohanásban viszik körbe-körbe a vihart fölöttetek. A föld már megizlette a tavaszt; zöld szinfolyan hullámszik végig a tájon s a fák koronája olyan lett, mint egy-egy mennyasszonyi virágeszokor. Néhány napig sütött a nap, az élet mennyegzőre hívta a természetet. A megindult csodák végtelenhorizontu templomában megszólalt a tavasz orgonája s a május, mint valami vidám, gondtalan fickó, futtyogó szemmelédiakkal vágott neki az országutaknak s elszórta tarsolyából minden örömet a vándorutak mellett a mezőkre.

S egyszer, néhány nappal ezelőtt künn ültél a patakparton. Gyönyörű idő volt; mintha minden messzihangzó hozsannáját dalolta volna az életnek. A születés, a megújulás harmata csillámlott a fűszálakon, valahol a közelben madár csattogott egy óreg fa tetején; május volt. S ahogy nézted a vidéket, az jutott eszedbe, hogy csak színében, de nem lényegében változott meg a világ. Télen, ha künn álltál a befagyott víz mentén, éppúgy hallottad a természet hangjait, mint most: a szél kiáltott s felelték rá a fák. Madár is volt a közelben, vijjogás volt az éneke, de az is a természet hatalmának elismerése volt éppúgy, mint most ez a vékony csicsérgés. Harmatot is láttál: fehérén csillogott, mint egy sokéves arc ezüstös hajkoronája.

Mi hát akkor a különbség? Csak a színek — mondtad — s a külső szín nem mindenkor a lényeg, a lélek kifejezése.

S ekkor, ebben a hitellen nézelődésben a szél eléd sodort hirtelen egy virágsziromt. Valahol a réten téphetted le s vitte magával, mint játékos kedvének áldozatát és erejének tanufelét. Nem volt semmi különös ezen a kis sarga mezei virágon. Ott viritott százezernyi szíromtestvére mellett a távoli teglőn, egyikiktől sem különbözött, egyiknél sem volt szebb vagy csuntyább. Tavasz virág volt, az első azok között, amelyek fölledtek téli álmukból a napfény rikoltására.

Megfogtad és sokáig nézted ezt a virágsziromt. Mintha melegítette volna a kezdet. Mintha messi üzenetet mesélt volna az újaid között: a végtelen magasság és a végtelen mélység, az ég és a föld üzenetét. Most, ebben a pillanatban megérezted az éledő világ vajadását, megszületett számodra a tavasz bizonyossága, eléd jött, kezdedbe került az első virág. Most már elhitted, hogy tavasz van s új idők következnek. Most már belédköltözött a májusi öröm s a végtelen fölzsabadultság.

S az a kis szírom, amelyben te megláttad a tavaszt, halott volt. Letépte a tavasz hancurozás, megölte a tavasz lehelle. Talán csak néhány óráig érezte szétmelegedni magát a napot s már el is vitte a szél üzenethordozónak. Elnyargalt vele oda, ahol már véget-ér a virágok világa s megszakad a színekbetáruított élet. Elhozta hozzád ezt a letépett, halott szíromt a tavasz hírnökeként.

S eltetted naplód lapjai közé. Néha szentimentális vagy. Talán csak azért, mert jóelőre gondolsz, szeretéd gyűjteni az emlékeket. Megöregszünk és szép életpillanatokot tud visszahozni néha egy noteszből kieső halottvirágszirom. Az emlékezés csöndje és békéje veszi körül. A csönd és béke pedig legsodálatosabb ajándéka az életünknek. Vigyázzunk kell rá, mert csak az emlékeinkben él.

Ez juttatta eszedbe, hogy a virágok és az emberek alig különböznek egymástól. Minden, ami élet ezen a földön, száguld valami nagyszerű és félelmetes szeszély nyomában. Puszta és születik, didereg és megforróodik az élet lázában: mintha állandó tavaszvárás és mégis-mégis állandó tél lenne bennünk és körülöttünk. S amikor meglátjuk, megismerjük a tavaszt, a kívánt, a megújult életet; akkor már halott minden s valaki elvesz egy ismeretlen könyv örök lapjai közé. Mert az Isten is szereti az emlékeket. S az ember már csak az emlékei között él.

— Mikor is halt ki az emberiség? — kérde a leveled végén...

A patakparti nap után — írod — nemsokára eltűnt a vidékről a tavasz. Hideg szélrohámok zúgtak végig a föld fölött, fagyot ígértek. A fákról letépett virágok hullása a hóesések ismétlődése volt; a termés reménye megbujt a leszakadt szíromok avarja alatt. Eltűnt a nap, borulat mögé rejtőzött a láthatatlan ég. Ajándék volt minden pillanat, amelyben a napfény kinézett a megijesztett világra. S az ember tehetetlenül fogadja el ajándékának a napot a tavaszban...

Most, ahogy ezeket a sorokat írom neked, a hirtelenül égre tört napfény beszöki az ablakok s vakítóvá fehériti a szelid, szürke papírlapokat. Néhány pillanattal előbb még borulat volt s most a tavasz idő kedve mint fényes kitüntetés tüzte ki az égbe a napot. S a napfény ablaknyi sávjában táncolni kezdenek előttem a porszemek...

Az előbb még láthatatlanok voltak, eltemette őket a szoba fénytelen, üres homálya. Apró porszemek: láthatatlan, szintelen táncolói a levegő mozgásának. Kicsinyek s mégis milyen gyorsan átrepülnek a szobát, a világot. Borulat volt; ki látta őket? Ki tudott arról, hogy léteznek? Ki törődik velük?

Aztán egyszerre kislőtt a nap. Fény hullt az apró porszemekre s egyszerre láthatóvá váltak. Eszrevehető, érzékelhető valóság lett a mozgásuk, a formájuk, az életük. Ragyogtak, mint parányi csillagok. Eltek. Nap érte őket.

Olyanok, mint az emberek...

S látod, ez a vigasztalás a mi életünkben. Komor, üres, kongó homályba vagyunk temetve; nem tudja, nem akarja tudni senki: mi a kívánságunk, nevetésünk, zokogásunk, mi az életünk. Táncolunk a faltalan szobák homályában s ebben a táncban a Halál szólított parkettre. A Halál fraktot öltött, csak mi emberek jöttünk szegényen, rongyosan a táncba. Sötét van; ki látja, hogy mit táncolunk? Ki tud arról, hogy létezőnk? Ki törődik velünk?

És egyszer majd kislő a nap. Fény hull a világra s egyszerre láthatóvá, érzékelhetővé válnak az imádságok. Eszrevehető lesz a munka mozgása, a jövendő kontúrja, az élet. S a táncok táncolói belekerülnek a napfény ablaknyi sávjába. Szint kap a ködlő szürkeség s egyszerre előtűnik, vibrálni kezd a világ. Tavasz lesz, ragyog majd a nap. S a napban élnek, élnek majd az emberek.

Olyanok, mint a porszemek...

Ujra borulat van; úgy hullámszik az ég kedélye, mint a végtelen tenger. S talán ez juttatja eszembe Maupussant-nak „Sur Peau” című könyvét. A tengeren írta, ahol semmi sem történt, ahol csak gondolatok, érzések születtek. Ez a nagyszerű novellista meg tudott tölteni egy könyvet eseménytelenséggel. Meglátások és észrevételek emelkedtek ki a hullámokból körülötte, vagy süllyedtek el a víz zöldes örök temetőjében. Milyen csodálatos, milyen egyszerű és milyen emberi, amikor nem történik semmi a tengerben. Egy hajó suban csak a nap, vagy az éjszaka sátra alatt s a hajóban emberek élnek és gondolatok születnek. Halkan megy, mint egy kísértetűző. Néha viharba kerül, vad szél tépi a vitorlátát s a hajó kétségbeesve keresi valahol a távoli fények mögött a Csöndes Kikötőt. Kéressük azt a helyet, ahol békésen élni akarunk. Itt-ott megvilan az utak világossága, de hiába; álmanok csak a horgonyvetés és elérhetetlen a csönd Fölebreszt a kövek és lelkek összeomlása. S mi, bolygói a végtelen tengereknek; áhítozunk és szenvedünk s azt akarjuk, hogy örök értelmű legyen a szenvedésünk. Küzdünk, kacagunk és sirunk nyugtalanul, a holnap ismeretlenségének félelmével. Mindennap várjuk a másnapot és semmit sem merünk tenni, hogy ez a másnap valóban más legyen. Táncoltat a hátán a hullám s mi megünn, megünn a barázdáltan utakon. Hisszük, várjuk, hogy elérjük a csönd kikötőjét. S amikor megöszült a hajóunk a várakozásban, amikor már testünk minden idegszála átvette a tenger remegését, akkor egyszer csak megáll velünk a kísértetűző.

Kikötöttünk a Holtak Szigetén.

S akkor majd az emlékeinkben élünk tovább... Látod Óreg Barátom, ez a megnyugtató csöndje vénülő napjainknak: ezért a csöndért érdemes élni...

Ahogy ezeket a sorokat írom, a napfény ablaknyi sávjában táncolnak előttem a porszemek. Olyanok, mint apró, halott virágsziromok. Tavasz van...

Kalmár-Maron Ferenc